

LEHDISTÖTIEDOTE

KOHTI KOKEMUKSELLISTA KAUPUNKISUUNNITTELUA

ARKKITEHTUURIVÄITÖS OTANIEMESSÄ 11.6.2005 KLO 12

Julkaisuvapaa heti

Arkkitehti Panu Lehtovuori puolustaa väitöskirjaansa *Kokemus ja konflikti. Julkisen kaupunkitilan tuottamisen dialektiikka Helsingin uusien tapahtumapaikkojen valossa 1993–2003* lauantaina 11.6.2005 klo 12 Teknillisen korkeakoulun päärakennuksessa, salissa B. Vastaväittäjät ovat professori Sten Gromark Chalmersin teknillisestä korkeakoulusta, Göteborgista ja professori Pauli Tapani Karjalainen Oulun yliopistosta.

Miksi uusista kaupunkitiloista puuttuu tunne, aistivoima ja laatu? Miksi kaupunkimaisuus pakenee kaupunkisuunnittelun tuottamia julkisia tiloja? Mihin on kadonnut kaupunkitilan poliittinen merkitys? Miksi Helsingin Töölönlahdella sijaitsevat VR:n makasiinit ovat kivi kaupunkisuunnittelun kengässä? Tutkimuksessaan Panu Lehtovuori osoittaa kaupunkisuunnittelijoiden ajatustavat näiden ongelmien yhdeksi tärkeäksi syyksi. Suunnittelussa eletyn kaupungin korvaa suunnittelun itsensä tuottama keinotodellisuus, jota Lehtovuori kutsuu 'käsitekaupungiksi'. Käsitekaupunki on visuaalinen, karttamainen esitys, joka sulkee pois kaupunkilaisten omat kokemukset ja merkitykselliset paikat.

Tämän puutteen korjaamiseksi Lehtovuori esittää uuden julkisen kaupunkitilan teorian. Se sisältää fyysisen tilan, sen käytön ja tilan kokemisen henkilökohtaiset, ainutkertaiset hetket. Merkityksellisten hetkien sisällyttäminen teoriaan on haastavaa, mutta välttämätöntä, sillä vain niiden kautta voi päästä käsiksi elettyyn kaupunkitilaan: innostuksen, ilon, ihmetyksen, rauhan, epäilyn, pelon ja surunkin kokemuksiin. Tutkimus siis kritisoi tilan käsittämistä vain visuaalisena ja käytännöllisen materiaalisena, ja rakentaa käsitystä tilasta sosiaalisesti tuotettuna, 'sekoittuneena' ilmiönä.

Lehtovuori pyrkii uudistamaan tilan ja paikan käsitteitä siten, että yksittäisten kokemusten, tilallisten käytäntöjen ja jaettujen, tilaan liittyvien käsitysten yhteen tuleminen ja konflikteja synnyttävät törmäykset voitaisiin ymmärtää julkista kaupunkitilaa synnyttäväksi ja ylläpitäväksi tapahtumiksi. Keskeiset uudet käsitteet ovat 'heikko paikka', 'tilallinen dialektiikka 2.0' ja 'melkein-esine'. Tutkimuksen teoreettisessa osiossa kehitetään edelleen kaupunkitutkimuksen klassikoiden, erityisesti Walter Benjaminin ja Henri Lefebvren, ajattelua ja peilataan sitä tämän hetkiseen keskusteluun kaupunkien ja kaupunkikokemuksen muuttumisesta.

Vaikka tutkimus painottuu teoreettiseen kehittelyyn, se pohjautuu havainnointiin Helsingissä, Manchesterissä ja Berliinissä. Lehtovuoren mukaan 1980-luvulta lähtien kaupunkitapahtumilla on ollut Helsingissä tärkeä rooli uusien julkisten kaupunkitilojen tuottamisessa. Tapahtumien yhteydessä kaupunkilaiset ovat vallanneet kaupunkitilaa, luoneet uusia tilankäytön tapoja ja antaneet kaupunkitiloille uusia merkityksiä. Tosin samanaikaisesti on edennyt toisensuuntainen tapahtumien kaupallistumisen ja tavanomaistumisen prosessi. *Kokemus ja konflikti* –tutkimuksen aineisto keskittyy jaksoon, jonka rajaavat kaksi Senaatintorilla järjestettyä suurtapahtumaa, Total Balalaika Show (1993) ja sen kymmenvuotisjuhla Global Balalaika Show. Tärkeä havainto on se, että tapahtumissa suositut tilat ovat ambivalentteja, vaikeasti määriteltäviä, monitulkintaisia ja monitunnelmaisia. Ne ovat keskustassa ja keskeisiä, mutta samalla niitä leimaa alimäärittyneisyys, reunaluonne ja vapaus tehdä ”omia juttuja”. Töölönlahden alue on tässä suhteessa kuvaava: keskellä kaupunkia on omalaatuinen, kulutuksen ja vallan rakenteista irrallinen vyöhyke, jonka kaupunkilaiset 1990-luvun lopulla ottivat omakseen.

Taistelu Töölönlahdella sijaitsevien VR:n makasiinien säilyttämiseksi kaupunkilais- ja tapahtumakäytössä sekä tämän konfliktin vaikutus laajempaan, jaettuun käsitykseen haluttavasta kaupunkielämästä näyttäytyy tutkimuksessa Helsingin kaupunkikulttuurisen muutoksen käännekohtana. Konflikti osoitti, että uusi kaupungissa viihtymisen kulttuuri pitää sisällään myös radikaalin poliittisen *kaupungista välittämisen* puolen. Toisaalta Makasiinien innovatiivisen julkisen tilan jääminen hetkelliseksi on merkki vaikeuksista jatkaa Helsingin elävöitymisen ja uusien kaupunkikulttuuristen muotojen myönteistä kierrettä.

Makasiinikonflikti tarjoaa tärkeän havainnon myös kaupunkisuunnittelun ja kaupunkiarkkitehtuurin kentälle. Konfliktin synnyttämässä jännitteisessä julkisen politiikan tilassa keskeinen osuus oli makasiinirakennusten materiaalisella tilalla. Materiaalinen ’kuori’ toimi hetkellisesti tilallisen dialektiikan ’Toisena’. Kaupungin yleensä kuolleena ja staattisena pidetty materiaallinen aines synnytti liikettä sosiaaliseen tilaan, muutti käytäntöjä ja käsityksiä. Tämä vahvistaa tutkimuksen keskeistä väitettä tilan sosiaalisesta, sekoittuneesta luonteesta.

Tutkimustyön osana Lehtovuori on tehnyt kaupunkisuunnitelmia. Työssä esitellään kolme projektia, Töölönlahden kansainvälisessä maisema-arkkitehtuurikilpailussa 1997 menestynyt ehdotus ”Pleximo”, VR:n makasiineille vuonna 2000 tehty vaihtoehtosuunnitelma sekä Joensuun rantakortteleista käydyssä kilpailussa 3. palkinnon saanut ehdotus ”Pop”. Suunnitelmat luotaavat kokemuksellisen kaupunkisuunnittelun mahdollisuuksia ja etsivät uusia suunnittelumenetelmiä.

Lehtovuori, Panu (2005). Experience and Conflict. The dialectics of the production of public urban space in the light of new event venues in Helsinki 1993-2003. Espoo: Yhdyskuntasuunnittelun tutkimus- ja koulutuskeskuksen julkaisuja A 32. ISBN 951-22-7662-3. Julkaisua voi tilata YTK:sta <ytk-tilaus@hut.fi>